
КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

Михайло Баймуратов,

доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України,
академік Української академії наук,
професор кафедри політичних наук та права
Південноукраїнського національного педагогічного
університету імені К. Д. Ушинського
ORCID: 0000-0002-4131-1070

Наталія Бочарова,

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри права
Університету імені Альфреда Нобеля
ORCID: 0000-0002-9256-9493

DOI <https://doi.org/10.32782/2306-9082/2025-59-1>

УДК 342.8

Феноменологія ренесансу компаративної конституціоналістики в сучасних конституційно-правових дослідженнях

Постановка проблеми. З початку ХХІ століття порівняльні дослідження стали провідною тенденцією науки конституційного права і важливим аспектом конституційного судочинства. Це дало підстави дослідникам говорити про «приголомшливий ренесанс» конституційної компаративістики [1], яка стала не тільки однією з найбільш інтелектуально яскравих та «проривних» областей сучасної

юридичної науки з позицій її нормотворчого потенціалу, але і важливою функціонально-змістовною компонентою сучасної юридичної освіти.

Порівняльне конституційне право ґрунтується на систематичному порівнянні конституційних норм, державних інституцій та політичної практики в різних країнах. Ця галузь досліджує подібності та відмінності в державних структурах, судових системах та

взаємовідносинах між різними гілками державної влади, захист прав людини, функціонування громадянських інституцій і політичних партій. Сфера застосування порівняльного конституційного права є широкою. Зарубіжний досвід вивчається з метою вирішення конституційних конфліктів, реформування політичних систем, вдосконалення представницьких органів влади. Окремим напрямком є дослідження глобального конституціоналізму і перспектив транснаціонального конституціоналізму. Порівняльний підхід охоплює ретельне вивчення писаних та неписаних конституцій, знайомство з конституційною практикою інших країн. Саме з цією метою у 2005 році був запущений *Проект порівняльного вивчення конституцій (Comparative Constitutions Project)*, яким керують відомі вчені – Закарі Елкінс (Техаський університет, Департамент державного управління), Том Гінзбург (Чиказький університет, Юридичний факультет) та Джеймс Мелтон. Метою заходу є збирання вичерпних даних про конституції світу з 1789 р. Було зібрано та проаналізовано тисячі текстів конституцій і зроблено ці відомості загальнодоступними. У 2013 році об'єднання з *Google Ideas*, дозволило запустити *Constitute (The World's Constitutions to Read, Search, and Compare)*, веб-сайт, що містить величезний набір текстів конституцій практично всіх країн світу. Вчені-компаративісти, таким чином, отримали систематизовані дані для дослідження питань про витоки та наслідки конституційного вибору.

Метою статті є висвітлення і аналіз сучасних процесів і явищ, пов'язаних з розвитком конституційної компаративістики в зарубіжних країнах.

Виклад основного матеріалу. Варто зазначити, що зусиллями західних вчених і видавництва створена і перманентно продовжує розвиватися потужна джерельна

база для проведення порівняльних конституційних досліджень. В цьому плані привертає увагу перш за все створена унікальна електронна платформа під загальною назвою «Oxford Constitutional Law» [2], яка містить бази даних по трьом напрямкам: 1) Оксфордські конституції світу (Oxford Constitutions of the World – OCW), 2) конституційне законодавство Сполучених Штатів (US Constitutional Law – UCL), 3) Енциклопедія порівняльного конституційного права Макса Планка (Max Planck Encyclopedia of Comparative Constitutional Law). Ця платформа дозволяє користувачам оперативно, оптимально і ефективно виконувати один пошук з конституційного законодавства країн світу, забезпечуючи швидкі, інклюзивні результати.

Варто зазначити, що ще до створення електронного варіанту «Oxford Constitutional Law», з 1971 р. видавництво Оксфордського університету публікувало у друкованому вигляді збірник «Конституції держав світу». Він існує і зараз і містить кваліфіковані переклади на англійську мову текстів 187 конституцій держав світу з детальними науковими коментарями і довідниковими матеріалами [3]. До цього масиву доданий також системно-нормативний аналіз історичних, політичних та економічних факторів, які впливають на конституційні процеси. До кожної конституції додається докладна бібліографія для подальшого читання і дослідження. Постійно обновлюваний і чітко організований збірник вважається зразковим для видань цього роду і є ідеальною базою для порівняльного вивчення конституційного права.

Новелою останніх років є публікація джерельного дослідження «Constitutions of Dependencies and Territories» з коментованими текстами 144 конституцій сучасних державних утворень у складі федеративних держав та залежних територій [4].

Першокласні можливості для професійного дослідження проблем конституційного права надають різноманітні довідники і енциклопедичні видання компаративістської спрямованості. Наприклад, «Енциклопедія порівняльного конституційного права Макса Планка» (Max Plank Encyclopedia of Comparative Constitutional Law) [5]. Тут відсутні оригінальні конституційні тексти, тобто першоджерела у класичному їх розумінні. Але Енциклопедія, насамперед, розкриває онтологічну сутність конституційного права – його основні поняття, їх роль і значення в теорії та практиці конституційного будівництва, містить статті аналітичного і просвітницького характеру, які пропонують викладення основних тем і проблем сучасного конституційного права в порівняльному контексті [6]. Перший випуск *Енциклопедії* відбувся 27 квітня 2017 р. В контексті авторської участі видання базується зазвичай на участі дослідників з *Інституту порівняльного публічного права та міжнародного права ім. Макса Планка* (звідти і назва *Енциклопедії*). Але до редакційної колегії і написання статей також регулярно залучені вчені-конституціоналісти інших країн, що забезпечує, по-перше, не тільки високий рівень наукового висвітлення тем, а й, по-друге, напряду сприяє глибокому усвідомленню, розкриттю і розумінню сутності, характеру, історії, сучасного розвитку і перспектив конституційного права саме з глобальної точки зору.

Близькими до *Енциклопедії порівняльного конституційного права* за змістом і спрямованістю є так звані *Оксфордські довідники* (Oxford Handbooks). Як визначено у редакційних поясненнях, вони пропонують сучасні огляди оригінальних досліджень у певній предметній сфері, написані провідними вченими, аналізують різні точки зору і надають науковцям

нові перспективи для майбутніх досліджень. Саме так побудований «Оксфордський довідник з порівняльного конституційного права» [7], виданий за редакцією двох провідних західних конституціоналістів М. Розенфельда та А. Шайо. Змістовний і великий за обсягом (1423 сторінки), *Довідник* є першим всебічним виданням у галузі порівняльного конституційного права, забезпечує «дорожню карту» до сучасного стану досліджень конституційних прав і прав людини, представляє глобальну картину концепцій, інституцій та процесів конституційного розвитку. Серед авторів видання вчені зі світовою популярністю – Р. Алексі, А. фон Богданді, Д. Грімм, М. Тушнет, Р. Гаргарела, А. Барак, Е. Барендт, С. Чоудрі, Г. Халмаї та інші.

До такого ж типу фундаментальних академічних видань належить «Оксфордський довідник Конституції США», видання щодо Конституцій Канади, Індії, права Європейського Союзу, а також проблем і явищ, пов'язаних з конституційним розвитком (свободи деліберативної демократії, прав людини, місцевого самоврядування).

Новим явищем на просторі сучасної конституціоналістики стала публікація серії «*Стелленбошські довідники з конституційного права Африки*» [8]. Конституційний розвиток Африканського континенту довгий час залишався «terra incognita» світової конституціоналістики, фактично знаходячись поза зоною дослідницького інтересу фахівців. В останні роки завдяки активної діяльності вчених Стелленбошського університету (ПАР) були підготовлені три томи серії – «Конституційні судові рішення у Африці», «Розподіл влад у африканському конституціоналізмі», «Децентралізація і конституціоналізм у Африці».

Порівняльно-правові конституційні дослідження на системній основі проводяться багатьма науковими

центрами зарубіжних держав. Серед них найбільш знаним і авторитетним є *Інститут порівняльного публічного права та міжнародного права імені Макса Планка (Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law)* [9]. Порівняльно-правові дослідження Інституту Макса Планка в галузі конституційного права охоплюють декілька суттєвих системно-комплексних наукових проєктів. Серед них потрібно відзначити проєкт «*Ius Publicum Europaeum*», а також фундаментальні дослідження латиноамериканського конституціоналізму.

Дослідницький проєкт *Ius Publicum Europaeum (Європейське публічне право)* став наймасштабнішим і довготривалим проєктом Інституту, в якому у повній мірі був задіяний потенціал порівняльного правознавства. В ньому приймають участь науковці багатьох європейських країн на чолі з А. фон Богданді [10]. Телеологічною домінантою проєкту є забезпечення розуміння європейських правових систем (історії становлення, системних основ, способів і стилів правового мислення) через їх порівнювання з аналогічними елементами інших правових систем світу. Окрім академічного інтересу знання систем європейського публічного права може допомогти державним службовцям в європейському та транснаціональному середовищі зрозуміти і пристосуватися до позицій колег, а також збагатити власні аргументи.

З 2007 р. в рамках проєкту дослідження європейського публічного права публікується багатотомне німецькомовне видання *Handbuch Ius Publicum Europaem*, де особлива увага приділяється конституційним і адміністративним системам, їх взаємовпливу, а також сприйнятливості до наднаціональної інтеграції і співробітництва між державами. Наприклад, у 6-му томі розглядаються історичні, інституційні та процедурні аспекти конституційних судів, а також їх місце

в організаційній структурі публічної влади держави [11]. Загальноєвропейський контекст розгляду дозволив сформулювати важливі положення, що національні конституційні суди є одночасно горизонтальними (стосовно судів інших держав) і мають вертикальне вираження стосовно ЄСПЛ і Суду ЄС (als auch in vertikaler Hinsicht, also im Verhältnis zum EGMR und EuGH, beleuchtet werden). Звертає увагу також системне і багатofакторне висвітлення впливу Верховного суду США, його рішень, на конституційну юрисдикцію у Європі.

Започатковуючи науковий проєкт стосовно латиноамериканського конституціоналізму [12], *Інститут* вийшов за рамки суто євроцентристського підходу і звернувся до конституційного досвіду країн Латинської Америки як частини «Глобального Півдня» [13]. На основі вивчення національних конституційних моделей країн Латинської Америки був зроблений методологічно важливий висновок про наявність загальних для цих країн закономірностей розвитку і аналогічних суттєвих характеристик конституційного процесу. Це дозволяє ставити питання про загальне розуміння і значення конституційного права Латинської Америки (*Ius Constitutionale Commune en America Latina – ICCAL*), як феномену, що відображає особливий латиноамериканський шлях трансформаційного конституціоналізму (indicates an original Latin American path of transformative constitutionalism) [14].

Окрім вивчення загальних характеристик конституційного права латиноамериканських країн, у рамках проєкту окремими темами стали дослідження розвитку конституційних прав людини [15] в регіоні та функціонування конституційних судів [16], які відіграють велику роль в державах Латинської Америки завдяки конституціоналізації правопорядку та захисту прав людини.

Ще одним яскравим і функціонально-прикладним прикладом розповсюдження порівняльного конституційного права є висока публікаційна активність зарубіжних вчених-конституціоналістів в цій сфері. Провідні видавництва юридичної літератури навіть виділяють окремі серії видань зі спеціальними редколегіями щодо проблематики порівняльного конституційного права. Наприклад, редколегію серії *Comparative Constitutional Law and Policy* видавництва Кембриджського університету очолюють такі відомі спеціалісти, як Том Гінзбург, Захарі Елкінс і Ран Гіршл. У цій серії зібрані аналітично інноваційні та емпірично обґрунтовані роботи дослідників порівняльного конституціоналізму з різних наукових дисциплін. Книги серії містять теоретичні дослідження окремих конституційних юрисдикцій, порівняльні дослідження конституційного права та інститутів, а також редактовані збірки оригінальних есе, які відповідають на складні теоретичні та емпіричні питання в цій галузі [17].

В редакційному коментарі серії «*Оксфордський компаративний конституціоналізм*» вказується на загальноновизнану в юридичному середовищі актуальність порівняльного конституційного права, до якого останнім часом спостерігається все більший науковий інтерес. Він об'єктивно викликаний через значну практичну актуальність напрямку: зустрічаючись з питаннями щодо розробки та тлумачення конституцій, урядовці і судді вищих судових інстанцій «все частіше шукають допомоги та натхнення за кордоном».

Показова структура видань цієї академічної серії. Серед монографічних робіт звертає увагу унікальне видання класика юридичної думки – англійського правознавця А. Дайсі «*Компаративний конституціоналізм*» [18], яке включило значну частину раніше не опублікованих лекцій вченого [19]. Новим виданням вийшла також

класична робота С. Е. Файнера «*П'ять конституцій*» з новими матеріалами його послідовників [20].

В серії присутні публікації стосовно конституційної динаміки в різних країнах, порівняльні характеристики рішень конституційних судів. Порівняльний підхід все частіше використовується при аналізі суто національних конституційних явищ або інституцій. Є і протилежні приклади, коли простежується вплив конституціоналізму окремої держави на конституційні системи інших країн. Про це, наприклад, йде мова у монографії Мікаели Хейлброннер [21] відносно глобального впливу німецького конституціоналізму, особливо на правові системи США, Південної Африки і Японії.

Варто зазначити, що у світовій конституціоналістиці, на жаль, не є чисельними роботи з методології порівняльного конституційного права. Важливі спостереження теоретичного і методологічного характеру зроблені у так званих «Вступах» до компаративного конституційного права видатного американського правознавця професора Марка Тушнета (*Advanced Introduction to Comparative Constitutional Law*) [22] та у збірнику під редакцією відомих фахівців Роджера Мастермана і Роберта Шюце (*The Cambridge Companion to Comparative Constitutional Law*) [23]. Але вважається, що першим визначив комплекс методологічних проблем порівняльних конституційних досліджень Ран Гіршль у роботі «*Порівняльний конституційного права*» (2014). Дослідження визначило аналітичні основи, епістемологію та методологію порівняльного конституційного права. Книга отримала спеціальну премію Американської асоціації політичних наук (Winner of the 2015 APSA C. Herman Pritchett Award for the best book on law & courts).

У короткому огляді неможливо змістовно охарактеризувати всі аспекти глибокого і всебічного дослідження Р. Гіршла. Зазначимо основні думки, які, на наш погляд, визначатимуть всю подальшу перспективу порівняльних конституційних досліджень:

А) традиційні дисциплінарні межі, як матеріальні, так і методологічні, між порівняльним (публічним) правом і соціальними науками продовжують перешкоджати розвитку порівняльних конституційних досліджень як амбітної, узгодженої та теоретично просунутої галузі дослідження;

Б) взявши участь у діалозі з соціальними науками, і зокрема політичними науками, порівняльні конституційні дослідження вийшли б за рамки традиційної сфери судового контролю, щоб розглянути позасудові фактори, такі як поведінка суддів, походження конституційних змін, конституційний дизайн і *реальні життєві наслідки конституційної юриспруденції*;

В) міждисциплінарний підхід до порівняльного конституційного дослідження є методологічно та змістовно кращим, ніж доктринальні пояснення;

Г) спроби окреслити «офіційний» порівняльний метод не тільки нереалістичні, але й нерозумні. Порівняльні конституціоналісти повинні натомість зупинитися на наборі кількох більш розумних керівних принципів, загальних правилах невимушеності та багато методологічного підходу;

Г') за останні роки в галузі порівняльного конституційного права окреслилася тенденція до об'єднання зусиль дослідників на міжнародному рівні щодо вирішення проблем конституційної компаративістики. Прикладом може слугувати діяльність *Міжнародної асоціації конституційного права (International Association of Constitutional Law)* [24], чия інтелектуальна та організаційна активність в значній мірі визначає сучасний розвиток компаративних

конституційних досліджень. Ведення на сайті організації науково-теоретичних блогів та проведення *Світових конгресів (The IACL World Congress)* [25], потребують окремого висвітлення та аналізу.

На національному рівні спрямованість вчених конституціоналістів на міжнародну співпрацю проявляється у діяльності окремих юридичних шкіл і дослідницьких груп. Так, *Програма конституційних досліджень Техаського університету в Остіні* [26] з 2021 р. проводить *Глобальні саміти по конституціоналізму (Global Summit on Constitutionalism)*, на які запрошуються науковці різних країн. Останній саміт відбувся 20–22 березня 2025 року з програмою різноманітних тем порівняльних досліджень [27].

Відоме західне видавництво юридичної літератури Edward Elgar започаткувало у 2023 р. видання збірника *Порівняльні конституційні дослідження (Comparative Constitutional Studies)* [28], який, на думку ініціаторів проєкту, повинен стати провідним міжнародним форумом для публікації конституційних досліджень у широкому сенсі. Підкреслюється зосередженість на «дискусивних, аналітичних та критичних методах дослідження, взятих із юридичної теорії, якісних емпіричних методах, пов'язаних з історіографічними, контекстуальними та соціально-правовими підходами, а також інших критичних перспективах». Відповідно до цих цілей збірник має широку дисциплінарну спрямованість та вітає міждисциплінарні підходи. Він має глобальну орієнтацію та прагне привернути увагу до менш вивчених регіонів та юрисдикцій [29].

До редакційної колегії вказаного збірника входять провідні науковці з різних країн, наприклад, Армін фон Богданді, Вики С. Джексон, Марк Елліот, Філіп Данн. Головними редакторами є представники

Мельбурнського університету (Адрієнна Стоун та Лаель К. Вайс), де за останні роки сформувався потужний дослідницький *Центр порівняльних конституційних досліджень (Centre for Comparative Constitutional Studies – CCCS)* [30]. *Центр* проводить та сприяє дослідженням конституційного права та управління, а також є координаційним центром для науковців та практиків, які цікавляться цими галузями. Серед поточних проєктів CCCS відзначимо *Мережу трансформації Конституції* [31] та *Лауреатський проєкт «Балансування різноманітності та соціальної згуртованості в демократичних конституціях»*, який має на меті вирішити проблему узгодження суперечностей між прагненням до різноманітності та сприянням соціальній згуртованості. Ця критична проблема стає дедалі актуальнішою, оскільки країни стикаються з викликами, що виникають у дуже різноманітних мультикультурних суспільствах [32]. Отже, цілями проєкту, який очолює професор А. Стоун, є розуміння того, як найкраще збалансувати прагнення до різноманітності та соціальної згуртованості в конституційних демократіях, надання рекомендацій усталеним

та новим конституційним порядкам, а також розробка методологічних основ порівняльного конституційного права.

Висновки. Порівняльне конституційне право – це нова галузь, що отримала новий імпульс розвитку на початку 21 століття. Ніколи раніше ця галузь не мала такого широкого спектру міждисциплінарних інтересів, оскільки юристи, політологи, соціологи та навіть економісти робили свій внесок у колективне розуміння того, як формуються та функціонують конституції. Ніколи раніше не було такого попиту на порівняльний правовий аналіз з боку судів, юристів та розробників конституцій різних країн. І ніколи раніше ця галузь не була настільки інституціоналізованою, з новими регіональними дослідницькими центрами та міжнародними асоціаціями, які забезпечують форуми для обміну ідеями та організації спільних проєктів. Вітчизняні вчені-конституціоналісти повинні не тільки бути обізнаними у цих питаннях, але і активно співпрацювати з зарубіжними дослідниками, корегуючи проблематику своїх досліджень у відповідному руслі.

Список використаних джерел

1. Hirschl R. Comparative Matters. The Renaissance of Comparative Constitutional Law. Oxford: Oxford University Press, 2014. 318 p.
2. Характеристика і умови доступу містяться за посиланням: Oxford Constitutional Law. URL: <https://oxcon.oup.com/page/subscriber-services-oxcon/subscriber-services>
3. Constitutions of the Countries of the World. Editor Emeritus Gisbert Flanz, Dr Rainer Grote, and Dr Rüdiger Wolfrum. Багатотомне видання друкується лише по індивідуальним замовленням. Можна замовити друк окремої конституції. Загальна вартість всієї серії складає 2513 фунт. ст. URL: <https://global.oup.com/academic/product/constitutions-of-the-countries-of-the-world-9780379004670?lang=en&cc=ua#>
4. Raworth P. Constitutions of Dependencies and Territories. URL: <https://global.oup.com/academic/product/constitutions-of-dependencies-and-territories-9780379002782?lang=en&cc=ua#>
5. Welcome to the Max Planck Encyclopedia of Comparative Constitutional Law. URL: <https://oxcon.oup.com/home/MPECCOL>
6. Про зміст і сутність видання див.: Frequently Asked Questions for Max Planck Encyclopedia of Comparative Constitutional Law. URL: <https://oxcon.oup.com/page/faqs-mpeccol/faqs>

7. The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law /ed by Michel Rosenfeld and András Sajó. Oxford: Oxford University Press, 2013. 1424 p. URL: <https://global.oup.com/academic/product/the-oxford-handbook-of-comparative-constitutional-law-9780199578610?cc=us&lang=en&>
8. Stellenbosch Handbooks in African Constitutional Law. URL: <https://global.oup.com/academic/content/series/s/stellenbosch-handbooks-in-african-constitutional-law-shacl/?cc=ua&lang=en>
9. Про діяльність Інституту див. докладно: Баймуратов М.О., Бочарова Н.В. Сучасна зарубіжна конституціоналістика: Інститут порівняльного публічного права та міжнародного права імені Макса Планка (Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law). *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Право»*. 2022. N2 (5). С.6-19
10. Ius Publicum Europaeum. Head of Section: Armin von Bogdandy. URL: <https://www.mpil.de/en/pub/research/areas/comparative-public-law/ius-publicum-europaem.cfm>
11. Handbuch Ius Publicum Europaeum. Band 6. Verfassungsgerichtsbarkeit in Europa: Institutionen, hg. v. Bogdandy, Armin von/Grabenwarter, Christoph/Huber, Peter M. Müller, Heidelberg, 2016. 945 s.
12. Ius Constitutionale Commune en America Latina. URL: <https://www.mpil.de/en/pub/research/areas/comparative-public-law/ius-constitutionale-commune.cfm>
13. Обґрунтування проекту див.: von Bogdandy A. Ius Constitutionale Commune en América Latina: una mirada a un constitucionalismo transformado. URL: <https://revistas.uexternado.edu.co/index.php/derest/article/view/4198/4643>
14. Transformative Constitutionalism in Latin America. The Emergence of a New Ius Commune /Ed. by Armin von Bogdandy, Eduardo Ferrer Mac-Gregor, Mariela Morales Antoniazzi, Flávia Piovesan, and Ximena Soley. Oxford: Oxford University Press, 2017. 464 p.
15. Jus Constitutional Commune en Derechos Humanos para America Latina. URL: <https://www.mpil.de/de/pub/forschung/nach-rechtsgebieten/oeffentliches-recht/ius-constitutionale-commune/ius-constitutionale-commune-en.cfm>
16. Manual de la Justicia Constitucional Latinoamericana. URL: <https://www.mpil.de/en/pub/research/areas/comparative-public-law/ius-constitutionale-commune/manual-de-la-justicia-constitu.cfm>
17. Comparative Constitutional Law and Policy. URL: <https://www.cambridge.org/core/series/comparative-constitutional-law-and-policy/404DE60077766094115007C1E361A897>
18. Dicey A.V. Comparative Constitutionalism / ed. by J.W.F. Allison. Oxford: Oxford University Press, 2013. 402 p.
19. Ще одне видання Дайсі: Dicey A.V. The Law of the Constitution /ed. by J.W.F. Allison. Oxford: Oxford University Press, 2013. 572 p.
20. Finer S. E., Bogdanor V., Rudden B. Comparing Constitutions. Oxford: Clarendon Press, 1995. 408 p.
21. Hailbronner M. Traditions and Transformations. The Rise of German Constitutionalism. Oxford: Oxford University Press, 2015. 211 p.
22. Tushnet M. Advanced Introduction to Comparative Constitutional Law. Second Edition. Edward Elgar Publishing. Elgar Advanced Introductions series. 2018. 160 p. URL: <https://www.e-elgar.com/shop/gbp/advanced-introduction-to-comparative-constitutional-law-9781786437204.html>
23. The Cambridge Companion to Comparative Constitutional Law. Ed. by Roger Masterman, Robert Schütze. Cambridge University Press, 2019. 621 p. URL: <https://books.google.com.tr/books?id=9PSPdWAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
24. The International Association of Constitutional Law. URL: <https://www.iacl-aicd.org/en/home>

25. The IACL World Congress 2026. Sustainable Constitutionalism: Answers for a Changing World. URL: <https://www.iac1-a1dc.org/en/ events/forthcoming-events/the-iac1-world-congress-2026-sustainable-constitutionalism-answers-for-a-changing-world>

26. Constitutional Studies Program at the University of Texas at Austin. URL: <https://law.utexas.edu/colloquia/constitutional-studies/>

27. The 2025 Global Summit on Constitutionalism. URL: <https://law.utexas.edu/the-2025-global-summit/>

28. Comparative Constitutional Studies Publisher: Edward Elgar Publishing Frequency: 2 issues per year. URL: https://www.elgaronline .com/view/journals/ccs/ccs-overview.xml?tab_body=about

29. Adrienne Stone, Lael K. Weis, and Stijn Smet. Editorial. *Comparative Constitutional Studies*, Vol. 1 No. 1, 2023, pp. 1–5. DOI:

30. Centre for Comparative Constitutional Studies at the University of Melbourne. URL: <https://law.unimelb.edu.au/centres/cccs#research>

31. The Constitution Transformation Network connects research, practice and advice to support constitutional governance and constitution making in a rapidly changing, globalised world. URL: <https://law.unimelb. edu. au/constitutional-transformations>

32. Laureate Program in Comparative Constitutional Law. URL: <https://law.unimelb.edu.au/centres/cccs/research/lpcc1>

Баймуратов М. О., Бочарова Н. В. Феноменологія ренесансу компаративної конституціоналістики в сучасних конституційно-правових дослідженнях

Стаття присвячена аналізу сучасного стану досліджень з порівняльного конституційного права в зарубіжній юридичній науці. Підкреслено, що з початку XXI століття порівняльні дослідження стали провідною тенденцією науки конституційного права і важливим аспектом конституційного судочинства. Це дало підстави дослідникам говорити про «приголомшувий ренесанс» конституційної компаративістики, яка стала не тільки однією з найбільш інтелектуально яскравих областей сучасної юридичної науки, але і важливою компонентою сучасної юридичної освіти.

Автори визначають створення ґрунтовної джерельної бази, яка сприяла проведенню порівняльних конституційних досліджень. Першокласні можливості для професійного дослідження проблем конституційного права надають різноманітні довідники і енциклопедичні видання компаративістської спрямованості. У статті зазначено, що порівняльно-правові конституційні дослідження на системній основі проводяться багатьма науковими центрами зарубіжних держав. Серед них найбільш знаним і авторитетним є Інститут порівняльного публічного права та міжнародного права імені Макса Планка. Докладно аналізуються здобутки цієї наукової установи в галузі конституційної компаративістики.

Окремим сюжетом статті є характеристика методології сучасного порівняльного конституційного права. В цьому плані особливу увагу присвячено книзі Р. Гіршля «Порівняльні питання. Відродження порівняльного конституційного права».

У статті визначена тенденція останніх років до об'єднання зусиль дослідників на міжнародному рівні щодо вирішення проблем конституційної компаративістики. Наводяться конкретні приклади проявів цього.

Кінцевий висновок авторів статті базується на твердженні, що в юридичному середовищі актуальність порівняльного конституційного права буде зберігатися попри значну практичну актуальність напрямку: зустрічаючись з питаннями щодо розробки та тлумачення конституції, урядовці і судді вищих судових інстанцій «все частіше шукають допомоги та натхнення за кордоном».

Ключові слова: конституційне право, порівняльне правознавство, конституційна компаративістика.

Baymuratov M., Bocharova N. Phenomenology of the Renaissance of Comparative Constitutional Studies in Modern Constitutional and Legal Studies

The article is devoted to the analysis of the current state of research on comparative constitutional law in foreign legal science. It is emphasized that since the beginning of the 21st century, comparative studies have become the leading trend in the science of constitutional law and an important aspect of constitutional justice. This gave researchers reason to speak about the “stunning renaissance” of constitutional comparability, which has become not only one of the most intellectually bright areas of modern legal science, but also an important component of modern legal education. The authors determine the creation of a solid source base that has contributed to the conduct of comparative constitutional research. First-class opportunities for professional research on constitutional law problems are provided by various reference books and encyclopedic publications of a comparative orientation.

The article states that comparative legal constitutional research is systematically conducted by many scientific centers of foreign states. Among them, the most famous and authoritative is the Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law. The achievements of this scientific institution in the field of constitutional comparability are analyzed in detail.

A separate subject of the article is the description of the methodology of modern comparative constitutional law. In this regard, special attention is paid to the book by R. Hirschl “Comparative Issues. The Revival of Comparative Constitutional Law”.

The article identifies the trend of recent years towards the unification of researchers’ efforts at the international level to solve the problems of constitutional comparability. Specific examples of this manifestation are given.

The final conclusion of the authors of the article is based on the assertion that in the legal environment, the relevance of comparative constitutional law will remain despite the significant practical relevance of the direction: faced with issues related to the development and interpretation of constitutions, government officials and judges of higher judicial instances “are increasingly seeking help and inspiration abroad.”

Key words: constitutional law, comparative law, constitutional comparativism.

Дата першого надходження рукопису до видання: 22.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 23.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025

